

מרוכה פרק שביעי בבא קמא

סה.

עין משפט נר מצוה

יג א מ"י פ"א מהל' גניבה ה"ל יד סמג
עשין ע"א טו"ש ח"מ ס' שד ספ"ק ג'
יד ב מ"י שם סמג שם טו"ש ע'
טו"ש ע' ס'
טו"ש ג' שם הלכה יג
טו"ש שם טו"ש ח"מ שם ספ"ק ד'
טו"ש ע' שם סמג
יז ה מ"י שם טו"ש ע' שם ספ"ק ד'
יח ד טו"ש ע' שם ס' ג'
יט ז מ"י שם הלכה יד ופ"א מהל' גניבה ה"ל
א סמג שם טו"ש ח"מ שם ספ"ק ג' וס' שד ספ"ק י'
כ ח מ"י פ"א מהלכות גניבה ה"ל ופ"א מהלכות גניבה ה"ל
כא ט מ"י פ"א מהל' גניבה ה"ל יד סמג שם טו"ש ח"מ ס' שד
כב י מ"י פ"א מהל' גניבה ה"ל ח
כג ז מ"י שם הלכה וס' טו"ש שם הלכה
כד ז סמג לאוין רמח"ל
כה ב מ"י פ"ד מהל' גניבה ה"ל א סמג
עשין ע"א טו"ש ח"מ ס' שד:

אין לי אלא ידו גגו חצירו וקרפיפו מנין ת"ל
במקל מחצירו של צעה"צ ונכנסה לגגו חצירו וקרפיפו ואילו טרקיך
לרצוי חצר לאשמועינן דחצר קונה אף לחצותו ללא תימנא כשליח
דמיא ואין שליח לדבר עבירה קמ"ל דקונה דמפרש בפ"ק דב"מ
(דף י:) דיש שליח לדבר עבירה היכא
דשליח לאו בר חיובא הוא וכן מוכח
המש דכפרישית:

ל"ב תוב או אם המצא המצא או
המצא המצא משמע
לדוריה דקרא ליתמוז ב' פעמים
מיצה אחת * וכן בהחזול (לקמן פה)
גבי ורפא ירפא וקשה (ד' דבריש היו
בזדקין (פסחדין דף מ: ושם ד"ה מדהיה)
קאמר גבי ג'ו"ש דהיטב היטב דמופנה
מה"ל למכתב או דרוש תדרוש או
חקור מחקור מדשני קרא דבדוריה
דהיטב כו' משמע דאי הוה כתב הכי
לא הוה מופנה ואמאי אכתי הוה
מופנה מדהוי ליה למיכתב או דרוש
דרוש או מחקור מחקור וי"ל דאין
ה"י אלא משום דאין יורד לאותה
סבדא ויחא ליה למנקט כפל לשון
השגור בכמה מקומות כמו העניק
מעניק נתון תמן (דבריש טו):

גופא אמר רב קרן בעין שנגב
במסקנא דמילתא אמרינן
דרב איירי לענין יוקרא חוולא וס"ת
ומאי קמ"ל מתניתין היא בריש הגזול
קמא (לקמן דף ג:) כל הגזלינן משלמין
כשעת הגזילה ואע"ג דמתני' ומשען
דלענין שניו איירי כגון עלים ועשאן
כלים והסם (דף יז:) נמי קאמר
בגמ' כל הגזלינן משלמים כשעת
הגזילה לאתויי דר' אלעאי גזל טלה
ונעשה איל נעשה שינוי בידו וקאלו
מ"מ לענין יוקרא חוולא נמי איירי
כדמוכח בסוף המפקיד (ב"מ דף מג):

דמייתי לה ליוקרא חוולא וכן פרק כל שעה (פסחים דף ג:)
גבי אוכל תרומה דקאמר היכא דמעיקרא שויה ד' ולבסוף שויה ז' חוולא לא תבעי
לך דרדאי לפי דמים משלם דלא גרע מגזול דתמן כל הגזלינן משלמים כשעת הגזילה וי"ל דעיקר רב לא אתא לאשמועינן אלא תשלומין
כפל ותשלומי ארבעה וחמשה כשעת העמדה דין והא דקאמר מ"ט דרב דאשמועינן כפל ותשלומי ד' וה' קא בעי וה"פ אמר קרא גניבה
וחיים אחיה לקרן בעין שנגב ומשמע ליה דוקא לקרן ולא תשלומי ד' וה' וא"כ בהגזול קמא (לקמן דף קה) דאמר רבא גזל שלש אגודות
בג' פרוטות והחלו ועמדו על צ' והחזיר לו צ' חייב להחזיר לו אחת ותנא תונא גזל חמץ ועבר עליו הפסח אמאי לא מייתי ראיה ממתני'
דכל הגזלינן משלמין כשעת הגזילה כיון דלענין יוקרא חוולא נמי איירי וי"ל דמתניתין דכל הגזלינן לא מצי מייתי דהתם אס איחא
לגזילה בעין הויה צת השצה ולהכי כי ליתא נמי בעין משלם כשעת הגזילה אבל גבי אגודה דאס איחא בעין לא הויה צת השצה דהשתא
לא שויה פרוטה הוה אמינא דכי ליתא נמי לא משלם אבל מהיחא דחמץ ועבר עליו הפסח מייתי שפיר דלילוי הוה בעין לא שוי מידא אפ"ה
היכא דליתא בעין משלם כשעת העמדה ובפרק כל שעה (פסחים דף ג:) הוה מצי לאתויי מההוא דגזול חמץ דמשלם כשעת העמדה אלא דניחא ליה
להביא הדין דכל הוה צריך להחזיר לו חמץ לא מצי למידק כלל דלפי דמים משלם אלא דמשלם כשעת העמדה שויה ד' ולבסוף
שויה ז' חוולא דה"ל דגבי חמץ כי ליתא בעין בעי לשלומי ליה חמץ מעליא כחותה חמיה שגזל דלפי מדה משלם אבל לא דמים של שעת הגזילה

ד'תניא בחושה והשמינה בו' תימיה היכי ס"ד דרב ששת שדבר רב כחחושה והשמינה דא"כ היה מגרע כמו של קרן וממילתיה
דרב משמע שצא ליפות כמו של קרן ולגרע כח כפל וד' וה' דקאמר אחיה לקרן דוקא בעין שנגב ואחיה משמע לשון יפוי
כח וי"ל דאחיה אין לשון יפוי אלא לשון תשלומים וכל דבר שמשלם החסרון שנגב או גזל קרי אחיה וכן משמע בסוף שמעתי"ל דקאמר
טללים כדמעיקרא (משלם) כפל ד' וה' כשל עכשיו משמע אפי' מעיקרא שויה ז' חוולא ולבסוף ד' דומיא דטלה ונעשה איל משלם כפל
כי השתא לפי ר"י דלקמן ושם אפרש צעה"ה ומיהו ר"ת פ"י צעה"ה לקמן דלגרע כח הכפל קאמר רב כשעת העמדה דין ולא ליפות:
אנא מפשימנא ואת שקרית משמע דכשנפסטה מאליה הוה כשעת העמדה דין ולפי זה הוה מצי לאוקמי מילתיה דרב כשנפסטה
מאליה דלא הוה צריך לאוקמיה ביוקרא חוולא ומיהו לפי האמת אפי' כשנפסטה מאליה משלם כפל ד' וה' בעין שנגב נמי בטלה
ונעשה איל דאמר לקמן דמשלם כפל ד' וה' בעין שנגב ואפי' שינוי לא קמי משום דאמר ליה אטו תורא גנבי מינך דיכרא גנבי מינך
הכא נמי כשנפסטה מאליה מצי אמר ליה אטו שמינה גנבי מינך ודוקא ביוקרא חוולא הוה דקאמר רב כפל ד' וה' כשעת העמדה דין
דלא שייך למימר אטו יוקרא גנבי מינך וטעמא אפרש לקמן צעה"ה גבי הא דקאמר טללים כדמעיקרא דמים כשל עכשיו:

מה"י קבילה בורה מ"ה קבילה פלגא פ"ה משום דהכחשה אמתלה דטביחה היא וקשה לר"י דלא שייכא הכחשה לטביחה מידי כיון
שאס היה הורגה כולה בענין זה לא היה זה דין ד' וה' אלא הכי פריך מה לי קטלה כולה דאין הולכין בחר הדמים דהשתא
דקנאה בשינוי ואינה של נגזב אלא בחר מעיקרא שהיתה שלו וה"ה בקטלה פלגא ולפי זה ה"ה בהכחשה ממילא דמשלם כדמעיקרא
דמה לי מתה כולה מה לי מתה פלגא ודאי מתה כולה מאליה יש לחייבו כדמעיקרא שהיתה של נגזב ולא בחר השתא וכי קא שמי
ומוקי מילתא דרב ביוקרא חוולא לא הוה מצי לאוקמי כחשה דממילא ועוד אר"י דמצי לפשר צעה"ה מ"ל קטלה כולה מ"ל קטלה פלגא
כלומר אפי' למ"ד אין לשמיטה אלא לבסוף ולא ממייד ד' וה' עד משוה אחרון אפ"ה לא אולנין בחר חשיבותא דהדיא שעתא כפי
מה שהוה שוה במשהו אחרון אלא כפי מה שזוה קודם חשיטה א"כ כי קטלה פלגא נמי דהיינו הכחשה לא אולנין בחר השתא אלא בחר
מעיקרא ולפי טעם זה ה"מ לאוקמיה מילתא דרב בהכחשה ממילא:

כחושה והשמינה בו' הגזב פטמה וקשיא לרב דאמר תשלומי ד'
וה' כשעת העמדה דין וקס"ד בין שצחה בין הכחשה הגזב
צידים: ומשני משום דא"ל רב' אכל שצחה בדמים שהוקרו בהמות
בזוק או שנפסטה מאליה משלם
הגזב הכחשה צידים בטורה מלאכה
או במקל: מה לי קטלה פלגא.
הלכך מההיא שעתא דלכחשה אמתלה
לה טביחה: ולבסוף שויה ד' צעה
שצדה מן העולם: פנדה צידים
או שתייה משלם ד' ובהמפקיד (ב"מ
דף מג) מפרש טעמא דכל כמה
דליתיה בעינא ברשותא דמרה קיימא
דאז צעי לאהדורה הלכך ברשותא
דמרה הוקרה והיה שעתא דמרה
ושתייה הוה דקא גזיל לה אכל אימנר
ממילא אמאי מחייבת ליה אהיה
שעתא דגולה והיה שעתא זוזא הוה
דשויה וגבי טביחה ומכירה הוה כי
בצרה או שתייה: משלם קרן וחומש
ואס' משום שצוה ואין כאן כפל
דמודה בקנס פטור: ואס' משנאו
עדים. ונתמייז כפסל הדוה: משלם
כל ואס' וחומש עולה לו כמור
הכפל שהרי חומש לצעלים הוה והוה
שקל. וע"כ הא דר' יעקב בששין
כאחד החומש והכפל קמיידי דאי הוה
כפילא טפי מחומשא לאו חומשא
הוה ולא מיפטר ליה עד דמשלם
חומש דחומש כפרה דשצוה הוה:
וחכ"כ

משלם זוזא אמרי' כי קאמר רב בגון דמעיקרא שויה ד' ולבסוף שויה ז' חוולא
בעין שנגב ותשלומי ארבעה וחמשה כשעת העמדה בדין תני
רבי חנינא לסיועיה (לר"ב) בעה"ב שטען טענת גנב בפקדון ונשבע והודה ובאו
עדים אם עד שלא באו עדים הודה: משלם קרן וחומש ואם משבאו עדים
הודה: משלם תשלומי כפל ואשם וחומשו עולה לו בכפילו דברי רבי יעקב
וחכמים

דמייתי לה ליוקרא חוולא וכן פרק כל שעה (פסחים דף ג:)
גבי אוכל תרומה דקאמר היכא דמעיקרא שויה ד' ולבסוף שויה ז' חוולא לא תבעי
לך דרדאי לפי דמים משלם דלא גרע מגזול דתמן כל הגזלינן משלמים כשעת הגזילה וי"ל דעיקר רב לא אתא לאשמועינן אלא תשלומין
כפל ותשלומי ארבעה וחמשה כשעת העמדה דין והא דקאמר מ"ט דרב דאשמועינן כפל ותשלומי ד' וה' קא בעי וה"פ אמר קרא גניבה
וחיים אחיה לקרן בעין שנגב ומשמע ליה דוקא לקרן ולא תשלומי ד' וה' וא"כ בהגזול קמא (לקמן דף קה) דאמר רבא גזל שלש אגודות
בג' פרוטות והחלו ועמדו על צ' והחזיר לו צ' חייב להחזיר לו אחת ותנא תונא גזל חמץ ועבר עליו הפסח אמאי לא מייתי ראיה ממתני'
דכל הגזלינן משלמין כשעת הגזילה כיון דלענין יוקרא חוולא נמי איירי וי"ל דמתניתין דכל הגזלינן לא מצי מייתי דהתם אס איחא
לגזילה בעין הויה צת השצה ולהכי כי ליתא נמי בעין משלם כשעת הגזילה אבל גבי אגודה דאס איחא בעין לא הויה צת השצה דהשתא
לא שויה פרוטה הוה אמינא דכי ליתא נמי לא משלם אבל מהיחא דחמץ ועבר עליו הפסח מייתי שפיר דלילוי הוה בעין לא שוי מידא אפ"ה
היכא דליתא בעין משלם כשעת העמדה ובפרק כל שעה (פסחים דף ג:) הוה מצי לאתויי מההוא דגזול חמץ דמשלם כשעת העמדה אלא דניחא ליה
להביא הדין דכל הוה צריך להחזיר לו חמץ לא מצי למידק כלל דלפי דמים משלם אלא דמשלם כשעת העמדה שויה ד' ולבסוף
שויה ז' חוולא דה"ל דגבי חמץ כי ליתא בעין בעי לשלומי ליה חמץ מעליא כחותה חמיה שגזל דלפי מדה משלם אבל לא דמים של שעת הגזילה

ד'תניא בחושה והשמינה בו' תימיה היכי ס"ד דרב ששת שדבר רב כחחושה והשמינה דא"כ היה מגרע כמו של קרן וממילתיה
דרב משמע שצא ליפות כמו של קרן ולגרע כח כפל וד' וה' דקאמר אחיה לקרן דוקא בעין שנגב ואחיה משמע לשון יפוי
כח וי"ל דאחיה אין לשון יפוי אלא לשון תשלומים וכל דבר שמשלם החסרון שנגב או גזל קרי אחיה וכן משמע בסוף שמעתי"ל דקאמר
טללים כדמעיקרא (משלם) כפל ד' וה' כשל עכשיו משמע אפי' מעיקרא שויה ז' חוולא ולבסוף ד' דומיא דטלה ונעשה איל משלם כפל
כי השתא לפי ר"י דלקמן ושם אפרש צעה"ה ומיהו ר"ת פ"י צעה"ה לקמן דלגרע כח הכפל קאמר רב כשעת העמדה דין ולא ליפות:
אנא מפשימנא ואת שקרית משמע דכשנפסטה מאליה הוה כשעת העמדה דין ולפי זה הוה מצי לאוקמי מילתיה דרב כשנפסטה
מאליה דלא הוה צריך לאוקמיה ביוקרא חוולא ומיהו לפי האמת אפי' כשנפסטה מאליה משלם כפל ד' וה' בעין שנגב נמי בטלה
ונעשה איל דאמר לקמן דמשלם כפל ד' וה' בעין שנגב ואפי' שינוי לא קמי משום דאמר ליה אטו תורא גנבי מינך דיכרא גנבי מינך
הכא נמי כשנפסטה מאליה מצי אמר ליה אטו שמינה גנבי מינך ודוקא ביוקרא חוולא הוה דקאמר רב כפל ד' וה' כשעת העמדה דין
דלא שייך למימר אטו יוקרא גנבי מינך וטעמא אפרש לקמן צעה"ה גבי הא דקאמר טללים כדמעיקרא דמים כשל עכשיו:

מה"י קבילה בורה מ"ה קבילה פלגא פ"ה משום דהכחשה אמתלה דטביחה היא וקשה לר"י דלא שייכא הכחשה לטביחה מידי כיון
שאס היה הורגה כולה בענין זה לא היה זה דין ד' וה' אלא הכי פריך מה לי קטלה כולה דאין הולכין בחר הדמים דהשתא
דקנאה בשינוי ואינה של נגזב אלא בחר מעיקרא שהיתה שלו וה"ה בקטלה פלגא ולפי זה ה"ה בהכחשה ממילא דמשלם כדמעיקרא
דמה לי מתה כולה מה לי מתה פלגא ודאי מתה כולה מאליה יש לחייבו כדמעיקרא שהיתה של נגזב ולא בחר השתא וכי קא שמי
ומוקי מילתא דרב ביוקרא חוולא לא הוה מצי לאוקמי כחשה דממילא ועוד אר"י דמצי לפשר צעה"ה מ"ל קטלה כולה מ"ל קטלה פלגא
כלומר אפי' למ"ד אין לשמיטה אלא לבסוף ולא ממייד ד' וה' עד משוה אחרון אפ"ה לא אולנין בחר חשיבותא דהדיא שעתא כפי
מה שהוה שוה במשהו אחרון אלא כפי מה שזוה קודם חשיטה א"כ כי קטלה פלגא נמי דהיינו הכחשה לא אולנין בחר השתא אלא בחר
מעיקרא ולפי טעם זה ה"מ לאוקמיה מילתא דרב בהכחשה ממילא:

(א) וינמנא כד: (ש"י)
(ב) כ"מ כ"מ: (א) כחוספות
כ"מ מג: ד"ה אלא הגי
רבא: (ד) ולקמן קו: שנויות
לו: (ה) נע' תמוס' פסחים
מא: ד"ה א"כ ומוס' מנחת
פ: ד"ה למכור ומוס'
כמויות לט: ד"ה אין
(ו) ולקמן פ"א (ז) גי רש"א
טללים כדמעיקרא דמים
כשל עכשיו משמע וכו' וכן
הוה גי הר"מ ע"ה

תורה אור השלם

1. אם הקצא הקצא
בדור והגזב משור עד
חמור עד שיה חיים שנים
ישלם: שמות כג

גליון הש"ס

גמרא אמר רב ששת
אמינא כי נ"ה: לעיל דף
מז ע"ב וס"י: תוס' ד"ה
לכתוב וכו' וכן בהחזול
בגי ורפא ירפא: וכן
פנתי ג ע"ה מנחות ז
ע"ב:

רבינו חננאל

גופה אמר רב קרן בעין
שנגב. מאי טעמא, כתי
גניבה וחיים אחיה לקרן
בעין שנגב, כפל וארבע
וחמשה כשעת העמדה
בדין. ושקלו וטרו
ואוקמוהו בחושה
והשמינה או שמינה
והכחשה דלא כרב, וכי
לא אמר רבא ולא יוקרא
חוולא כדברא דאמי מאן
דגזל חביתא מחבירה,
מעיקרא שויה ז' חוולא
והשתא שויה ד'. שתייה
או תברא משלם ד'
דהשתא. גולה איחבר
ממילא משלם כשעת
הגזילה וזווא. רב נמי כי
קאמי הכי קאמי, כגון
דמעיקרא הויה שויה
ארבעה ולבסוף זוזא קרן
בעין שנגב כפל ד' וה'
כשעת העמדה בדין. תאני
רב חנינה לסייעיה לרב,
בעל חבית שטען טענת
גנב בפקדון (ונשבע
והודה ובאו עדים, אם עד
שלא באו עדים הודה,
משלם קרן וחומש ואשם.
ואם משבאו עדים (והודה,
משלם כפל ואשם,
וחומשו עולה לו בכפילו,
דברי ר' יעקב וכו'.

מוסף רש"י

אין לי אלא ידו. אין
לי מחצירו כפל אלא בזמן
שלקחו בידו (ב"מ נו:). גגו
חצירו וקרפיפו מבין.
שם נמסרה שם ונעל
בפניה לגנבה. מנין שקנתה
לו חצירו וממתיב כפל
(שם ובענין שם י:). בעל
הבית שטען טענת גנב
בפקדון. פטור עמנו ע"י
גניבה שטען נגזב הימנו,
ושומר חנם פטור מגניבה,
וקי"ל שאם שכנע וצאו
עדים משלם כפל כגון
עמנו, אלא אם הודה אפי'
אין כאן כפל דמודה בקנס
פטור, אלא חומש ואשם
יש משום שנועת הפקדון
(שבוועות דף:). משלם קרן
והחומש ואשם. ולא כפל,
לדון משלם קנס על פי
עמנו (לקמן פ"ה). משלם
תשלומי כפל. משום
עדים, ואשם. משום
שנועה, אלא חומש לא
משלם (שבוועות דף:).